

[Signature]
30/05/06

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

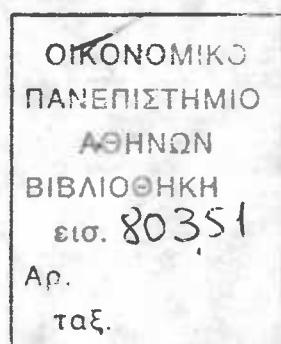
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ

KAI

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ

Επιμέλεια : Παύλου Κων/νος

Επιβλέπων καθηγητής : κος Γιώργος Οικονομίδης

© ΜΑΙΟΣ 2006

0 000000 585712

KATALOG

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
• 1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΠΙΣΤΩΜΕΝΗ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ- ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ.....	4
1.1 Η ΠΟΛΙΤΙΚΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ (ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ)....	4
1.2 ΑΤΕΛΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.....	6
1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΤΑΘΕΙΑ.....	7
1.4 ΆΛΛΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.....	8
1.5 ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ.....	10
• 2. ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ.....	13
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ.....	13
2.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΛΟΥ.....	15
2.3 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ.....	19
2.4 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΜΕ ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ.....	24
2.5 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΥΠΟ ΤΗΝ ΙΣΧΥ ΤΟΥ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΑ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ.....	29
• 3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	33

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ερώτημα για τον τρόπο με τον οποίο η ανισότητα γεννιέται και για τον τρόπο που αυτή αναπαράγεται διαχρονικά, έχει απασχολήσει τους κοινωνικούς επιστήμονες πάνω από έναν αιώνα. Ωστόσο η σχέση μεταξύ της ανισότητας και της διαδικασίας της οικονομικής μεγέθυνσης, απέχει από το να κατανοηθεί πλήρως.

Στα προηγούμενα σαράντα χρόνια η παραδοσιακή και κοινώς αποδεκτή οικονομική «σοφία» στην εξέταση της διττής πλευράς της σχέσης ανισότητας και μεγέθυνσης, κυριαρχούνταν από δύο εσφαλμένα πορίσματα:

α) Όσον αφορά το περιεχόμενο της επίδρασης της ανισότητας στην μεγέθυνση στις οικονομίες της αγοράς, η τυπική άποψη ήταν, ότι η ανισότητα αναμφισβήτητα ενθαρρύνει την μεγέθυνση. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο, το εκτεταμένο κοινωνικό κράτος που υφίσταται σε πολλές χώρες της Ευρώπης και τα αναδιανεμητικά μέτρα πολιτικής αντιμετωπίζονται από πολλούς επικριτικά. Ένα επιχείρημα για την περικοπή των κοινωνικών δαπανών είναι ότι η αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου υπέρ των φτωχότερων στρεβλώνει τις αποταμιευτικές και επενδυτικές αποφάσεις (για παράδειγμα ένας φόρος στο εισόδημα που προέρχεται από την συσσώρευση φυσικού κεφαλαίου, μειώνει την απόδοση του κεφαλαίου). Στο ίδιο πνεύμα, γίνεται η υπόθεση ότι μια άνιση κοινωνία εξυπηρετεί στο να προσφέρονται στα άτομα κίνητρα για σκληρή δουλειά, κίνητρα για συσσώρευση δεξιοτήτων και κίνητρα για την ανάληψη ριψοκίνδυνων επενδυτικών σχεδίων. Επιπλέον, εάν η οριακή ροπή για αποταμίευση αυξάνεται με την αύξηση του εισοδήματος, μια περισσότερο άνιση κατανομή του εισοδήματος, ενθαρρύνει τις αποταμιεύσεις και έτσι τις επενδύσεις και την μεγέθυνση. Με βάση τα παραπάνω επιχειρήματα, πολλοί οικονομολόγοι κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η σχέση που συνδέει την εισοδηματική ανισότητα και την μεγέθυνση, είναι θετική και άρα οι κοινωνίες είναι αντιμέτωπες με μια ανταλλακτική σχέση μεταξύ ισότητας και μεγέθυνσης. Η ανταλλακτική αυτή σχέση, κάπως τροποποιημένη δηλαδή το trade-off μεταξύ ισότητας (κοινωνικής δικαιοσύνης) και αποτελεσματικότητας αποτελεί κατά τον Okun (1975) το μεγαλύτερο κοινωνικοοικονομικό trade-off. Η παραπάνω αντίληψη υπήρξε κυρίαρχη, έως ότου στοιχεία και εμπειρικές μελέτες που διεξήχθησαν τη δεκαετία του 1990 αμφισβήτησαν την ισχύ της. Sala-i-Martin (1996), Figini (1999), Alesina και Rodric (1994), Person και Tabellini (1994), Perotti (1996), Hausmann και

Gavin (1996) και πολλοί ακόμα. Όλοι τους κατέληξαν στο ότι υφίσταται αρνητική συσχέτιση μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης εξετάζοντας την περίοδο 1960-1985. Οι Person και Tabellini (1994) επίσης παρουσίασαν στοιχεία χρονολογικών σειρών για εννέα ανεπτυγμένες οικονομίες, για την περίοδο 1830-1985. τα αποτελέσματα τους, έδειξαν ότι η ανισότητα ασκεί αρνητική επίδραση στην μεγέθυνση, σε όλα τα στάδια της ανάπτυξης που οι οικονομίες αυτές διήλθαν τα τελευταία 150 χρόνια (βλέπε Benabou 1996).

β) Όσον αναφορά το περιεχόμενο της επίδρασης της μεγέθυνσης στην ανισότητα, σύμφωνα με την παραδοσιακή οπτική, είναι ότι αυτή υπακούει στην καλούμενη υπόθεση του Kuznets. Βασιζόμενος σ'ένα σύνολο στοιχείων, που αφορούσαν το κατά κεφαλήν εθνικό προϊόν (GNP) και την διανομή του εισοδήματος σ'ένα μεγάλο αριθμό χωρών, ο Kuznets το 1955 συμπέρανε μια σχέση της μορφής αντεστραμμένη U , μεταξύ του κατά κεφαλήν GNP και της εισοδηματικής ανισότητας.(μετρούμενης από τον συντελεστή Gini). Δηλαδή, τα χαμηλότερα και τα υψηλότερα επίπεδα του κατά κεφαλήν GNP, συνδέονταν με χαμηλή ανισότητα, ενώ τα μεσαία επίπεδα συνδέονταν με υψηλή εισοδηματική ανισότητα. Έτσι συνήγαγε ένα μοτίβο για την πορεία της ανισότητας κατά την εξέλιξη της ανάπτυξης. Σύμφωνα με το μοτίβο αυτό, η εισοδηματική ανισότητα ακολουθεί μια αυξητική πορεία κατά τα πρώιμα στάδια της ανάπτυξης (λόγω της αστικοποίησης και της βιομηχανοποίησης) και στην συνέχεια μειώνεται, όταν πλέον ωριμάσει η ανάπτυξη μιας χώρας. Και πράγματι, στις Η.Π.Α., το ποσοστό του συνολικού πλούτου που κατείχε το 10% των πλουσιότερων νοικοκυριών αυξήθηκε από 50% το 1770, σε 70%-80% το 1870 και έπειτα επέστρεψε στο 50% το 1970.

Έως το 1970, η πρόβλεψη του Kuznets φαινόταν να επιβεβαιώνεται από την εμπειρία όχι μόνο των Η.Π.Α., αλλά μάλιστα των περισσότερων χωρών του ΟΟΣΑ. Ωστόσο, η πορεία της μείωσης της ανισότητας στις χώρες αυτές, ανατράπηκε τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία των τελευταίων 15 χρόνων, μαρτυρούν μια σημαντικότατη αύξηση στην μισθολογική ανισότητα. Η αύξηση αυτή της ανισότητας, φανερώνει ότι καθώς η βιομηχανοποίηση βρίσκεται σε εξέλιξη, δεν είναι απαραίτητο η κατανομή του εισοδήματος και των μισθών να γίνεται λιγότερο άνιση. Το τελευταίο με τη σειρά του δείχνει ότι η εξέλιξη της ανισότητας ίσως εξαρτάται από παράγοντες διαφορετικούς του επιπέδου του κατά κεφαλήν GNP.

Η παρούσα εργασία διαπραγματεύεται, κυρίως την πρώτη πλευρά της σχέσης μεταξύ εισοδηματικής ανισότητας και οικονομικής μεγέθυνσης, δηλαδή το πώς η εισοδηματική ανισότητα συνδέεται με την οικονομική μεγέθυνση. Το αντίστροφο ζήτημα, δηλαδή το πώς η οικονομική μεγέθυνση επηρεάζει την εξέλιξη της εισοδηματικής ανισότητας, μελετάται σε λιγότερο βάθος και μάλλον επιφανειακά.

Το πλάνο που ακολουθείται έχει ως εξής : Στο κεφάλαιο 1, γίνεται συνοπτική παρουσίαση των κυριοτέρων θεωριών που προσπαθούν να ερμηνεύσουν τα τελευταία εμπειρικά στοιχεία, σύμφωνα με τα οποία η εισοδηματική ανισότητα συνδέεται αρνητικά με την οικονομική μεγέθυνση και γίνεται μια σύντομη αξιολόγηση των θεωριών αυτών. Στο κεφάλαιο 2, παρουσιάζεται ένα πολιτικοοικονομικό μοντέλο που δίνει ενδογενή μεγέθυνση, με ετερογένεια των ατόμων στα αποθέματα των παραγωγικών συντελεστών. Διατυπώνονται διάφορα συμπεράσματα για την σημασία της κατανομής του εισοδήματος, το μέγεθος της φορολογίας, την αναδιανομή και την μεγέθυνση. Στην ισορροπία δείχνεται ότι όσο υψηλότερη είναι η ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου, τόσο υψηλότερος είναι ο φορολογικός συντελεστής που επιβάλλεται και τόσο χαμηλότερη η οικονομική μεγέθυνση. Τέλος στο Κεφάλαιο 3, γίνεται σύνοψη των κυριοτέρων συμπερασμάτων της παρούσας εργασίας.

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΠΙΣΤΩΜΕΝΗ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ-ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ

Για την μελέτη της σχέσης μεταξύ εισοδηματικής ανισότητας και οικονομικής μεγέθυνσης, αναπτύχθηκαν διάφορα μοντέλα μεγέθυνσης με ετερογένεια στους παίκτες. Τα μοντέλα αυτά, εντάσσονται στην αποκαλούμενη “νέα θεωρία μεγέθυνσης”, κατά την οποία, η μεγέθυνση είναι αποτέλεσμα είτε θετικών εξωτερικών επιδράσεων της επένδυσης σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, είτε αποτέλεσμα ενδογενούς τεχνολογικής μεταβολής. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η σχέση μεταξύ εισοδηματικής ανισότητας και οικονομικής μεγέθυνσης έχει εμπειρικά διαπιστωθεί ότι είναι αρνητική. Οι κυριότερες προσεγγίσεις οι οποίες αναπτύχθηκαν για την ερμηνεία της σχέσης αυτής και οι οποίες κάνουν χρήση μοντέλων της νέας θεωρίας της μεγέθυνσης είναι οι εξής :

1.1 Η ΠΟΛΙΤΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ (ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ)

Κοινό σημείο εκκίνησης των μοντέλων που ανήκουν σ' αυτήν την προσέγγιση, είναι η υπόθεση μιας εξωγενώς δεδομένης αρχικής (άνισης) κατανομής του πλούτου. Η αρχική αυτή ανισότητα οδηγεί μέσα από την πολιτική διαδικασία σε σχετικά υψηλή φορολόγηση των μεγάλων εισοδημάτων στη συνέχεια σε μεγάλη σχετικά αναδιανομή και τέλος σε μικρότερο βαθμό μεγέθυνσης απ' αυτόν που θα επιτυγχάνονταν εάν η αρχική κατανομή του πλούτου ήταν περισσότερο ίση. Οι Meltzer και Richard (1981) έδειξαν, χωρίς να τους απασχολεί το θέμα της μεγέθυνσης, ότι η εισοδηματική ανισότητα, μετρούμενη από τον λόγο του διάμεσου προς το μέσο εισόδημα, οδηγεί σ' ένα υψηλότερο γραμμικό φορολογικό συντελεστή εισοδήματος, με τα φορολογικά έσοδα να διανέμονται εφ' άπαξ. Στο μοντέλο αυτό, κάτω από την υπόθεση ενός γραμμικού φόρου εισοδήματος, το άτομο που έχει εισόδημα ίσο με το διάμεσο είναι και ο διάμεσος ψηφοφόρος, του οποίου η ψήφος είναι κρίσιμη όταν έχουμε πλειοψηφικό κανόνα ψηφοφορίας¹. Έτσι, όσο σχετικά

¹ Για εκτενέστερη ανάλυση μοντέλων με πλειοψηφικό κανόνα ψηφοφορίας για τον επιλεγόμενο φόρο εισόδηματος βλέπε Romer (1975) και Roberts (1977)

φτωχότερος είναι ο διάμεσος ψηφοφόρος, τόσο υψηλότερο είναι το επίπεδο αναδιανομής που επιθυμεί.

Ο Bertola (1993), οι Person και Tabellini (1994), οι Alesina και Rodric (1994) ενέταξαν την ιδέα αυτή σε μοντέλα όπου η μεγέθυνση οδηγείται από την επένδυση. Στα μοντέλα αυτά, η ενδογενής μεγέθυνση προκύπτει λόγω των θετικών εξωτερικών επιδράσεων της συσσώρευσης κεφαλαίου, που υπερνικούν τις φθίνουσες οριακές αποδόσεις. Κάτω από τις υποθέσεις της τέλειας αγοράς κεφαλαίου και της απεριόριστης ζωής των καταναλωτών, ένας φτωχός σε κεφάλαιο διάμεσος ψηφοφόρος, ζητά μεγάλη αναδιανεμητική φορολογία του κεφαλαίου, η οποία με τη σειρά της επιβραδύνει το ρυθμό μεγέθυνσης. Η αρχική κατανομή του κεφαλαίου (φυσικού ή ανθρώπινου) είναι εξωγενής και κάποια ανισότητα παραμένει μετά την αναδιανομή, λόγω του ότι οι ψηφοφόροι προσμετρούν και τις αρνητικές επιδράσεις στην μεγέθυνση από την φορολόγηση του κεφαλαίου, όταν ψηφίζουν.

Στον Bertola, η αναδιανομή ανεβάζει το επίπεδο των μισθών και μειώνει την απόδοση του κεφαλαίου, αλλά ο ρυθμός αύξησης των μισθών βασίζεται στο ρυθμό συσσώρευσης του κεφαλαίου. Στους Person και Tabellini, το εισόδημα φορολογείται καθαρά για αναδιανεμητικό σκοπό και η φορολόγηση επιβραδύνει την συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου και έτσι την μεγέθυνση. Αντίθετα, στους Alesina και Rodric, τα φορολογικά έσοδα δεν χρησιμοποιούνται μόνο για καθαρά αναδιανεμητικούς σκοπούς, αλλά και για την παροχή ενός δημοσίου αγαθού απαραίτητο για την παραγωγή του ιδιωτικού τομέα. Έτσι, το μοντέλο τους είναι σύμφωνο με την ανεστραμμένη U καμπύλη που περιγράφει τη σχέση μεταξύ φόρων και μεγέθυνσης². Επίσης σε αντίθεση με το μοντέλο του Person και Tabellini, που συμπεραίνει ότι η αρνητική σχέση μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης υφίσταται μόνο στις δημοκρατίες, το μοντέλο των Alesina και Rodric, συμπεραίνει ότι η παραπάνω σχέση ισχύει ανεξαρτήτως πολιτικού καθεστώτος, λόγω του ότι ακόμη και σε απολυταρχικά καθεστώτα κανένας δικτάτορας δεν μπορεί να μην λαμβάνει υπόψιν του, τα αιτήματα του διάμεσου εισοδηματικά ατόμου, εάν επιθυμεί κάποιο είδος λαϊκής αποδοχής.

² Η καμπύλη αυτή είναι σύμφωνη με αυτήν που εξάγει ο Barro (1990) για την σχέση μεταξύ φορολογικού συντελεστή και μεγέθυνσης.

1.2 ΑΤΕΛΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Εισάγοντας την υπόθεση των ατελών αγορών κεφαλαίου, πολλά μοντέλα ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης, καταλήγουν σε πολύ διαφοροποιημένα συμπεράσματα από αυτά της πολιτικό-οικονομικής προσέγγισης. Αν και συμφωνούν οι δύο προσεγγίσεις στο ότι υφίσταται αρνητική σχέση ανάμεσα στην εισοδηματική ανισότητα και την οικονομική μεγέθυνση, η διαφορά τους έγκειται στο ότι τα πολιτικοοικονομικά μοντέλα χωρίς ατέλειες στην αγορά κεφαλαίου διαπιστώνουν μία αρνητική σχέση ανάμεσα στην αναδιανομή και τον ρυθμό μεγέθυνσης, ενώ αντίθετα τα μοντέλα που υιοθετούν την υπόθεση των ατελών αγορών κεφαλαίου, εξάγουν μία θετική σχέση ανάμεσα στην αναδιανομή και την μεγέθυνση. Δηλαδή, στην πρώτη περίπτωση η μείωση της ανισότητας μέσω της αναδιανομής εμποδίζει την μεγέθυνση, ενώ αντίθετα στην δεύτερη περίπτωση ενδυναμώνει την μεγέθυνση.

Στα μοντέλα που δέχονται την υπόθεση της ατέλειας στην αγορά κεφαλαίου, υπάρχουν τουλάχιστον τρεις λόγοι για τους οποίους η αναδιανομή προς τους φτωχότερους μπορεί να ενθαρρύνει την μεγέθυνση:

- I. Η αναδιανομή δημιουργεί ευκαιρίες.
- II. Η αναδιανομή βελτιώνει τα κίνητρα για λήψη και αποπληρωμή δανείων.
- III. Η αναδιανομή μειώνει την μακροοικονομική αστάθεια.

Επιπλέον, τα μοντέλα αυτής της κατηγορίας μελετούν και το εάν η ανισότητα μειώνεται κατά την διαδικασία της ανάπτυξης μίας οικονομίας, δηλαδή εξετάζουν εάν επιβεβαιώνεται η υπόθεση του Kuznets. Τα περισσότερα από τα μοντέλα αυτά υποθέτουν ότι για να ξεκινήσει ένα άτομο μία παραγωγική διαδικασία απαιτείται κάποιο δεδομένο επίπεδο κεφαλαιακού αποθέματος (π.χ. για να ανοίξει μία νέα επιχείρηση ή για να χρηματοδοτήσει την ανώτατη εκπαίδευσή του. [Banerjee και Newman (1993), Galor και Zeira (1993), Perotti (1993), Aghion και Bolton (1997), Matsuyama (1998)]. Ωστόσο, οι Benadou (1996) και Piketty (1997) έδειξαν ότι η υπόθεση αυτή δεν είναι απαραίτητη για να αποδειχθεί ότι η ανισότητα βλάπτει την μεγέθυνση σε περιβάλλον με ατελή αγορά κεφαλαίου. Έτσι η πηγή της προέλευσης της ατέλειας στην αγορά κεφαλαίου δεν παίζει κανένα ρόλο.

Οι Aghion και Bolton (1997) και ο Piketty (1997) υποθέτουν ότι η καταβολή προσπάθειας (η οποία έχει κάποιο ατομικό κόστος αλλά επηρεάζει θετικά την

πιθανότητα μία επένδυση να πετύχει) δεν είναι ορατή από τους δανειστές και η δυνατότητα αποπληρωμής των δανειζόμενων περιορίζεται από το μελλοντικό τους εισόδημα. Έτσι δημιουργείται ένα ηθικού κινδύνου πρόβλημα κατά το οποίο τα φτωχά άτομα έχουν πιστοληπτικά περιορισμένες δυνατότητες. Και στις δύο περιπτώσεις όμως η ανισότητα μειώνεται καθώς η οικονομία μεγεθύνεται.

Oi Perotti (1993) και Benadou (1996) υποθέτουν ότι απλά δεν υπάρχει αγορά δανείων και έτσι καταλήγουν στο ότι η αναδιανομή ενδυναμώνει την μεγέθυνση. Αν και τα μοντέλα τους είναι πολιτικοοικονομικά, δέχονται την υπόθεση των ατελών αγορών κεφαλαίου και καταλήγουν στο ότι η ανισότητα μπορεί να συνδέεται αρνητικά με την αναδιανομή. Πολιτικοοικονομικά μοντέλα που δέχονται την υπόθεση ατελών αγορών κεφαλαίου και καταλήγουν σε παρόμοια συμπεράσματα είναι αυτά των Saint-Paul και Verdier (1993), Glomm και Ravikumar (1992). Στα μοντέλα τους αναλύεται η διαδικασία ψηφοφορίας για τις δαπάνες δημόσιας εκπαίδευσης, οι οποίες σχετίζονται με το πόσο δυνατή είναι η πρόσβαση από όλους στην ιδιωτική εκπαίδευση.

Στα μοντέλα αυτά η αναδιανομή παίρνει την μορφή της παροχής δημόσιας εκπαίδευσης ή υποτροφιών ενώ τα έσοδα συγκεντρώνονται μέσω της επιβολής φόρου στις αποδόσεις των επενδύσεων. Έτσι τώρα η αναδιανομή έχει ταυτόχρονα μία αρνητική επίδραση στην μεγέθυνση (μέσω της φορολόγησης των επενδύσεων) αλλά και μία θετική (μέσω της δημιουργίας ευκαιριών μόρφωσης για όλους). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο ρυθμός μεγέθυνσης να μην είναι μονοτονική συνάρτηση του φορολογικού συντελεστή. Όταν η ανισότητα είναι μεγάλη, ώστε ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού να αντιμετωπίζει επενδυτικούς περιορισμούς, η δημιουργία ευκαιριών υπερισχύει του αποτελέσματος της φορολόγησης των αποδόσεων των επενδύσεων. Το αντίθετο συμβαίνει όταν η αρχική ανισότητα είναι μικρή.

1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΣΤΑΘΕΙΑ

Σύμφωνα με έναν άλλο κοινώς αποδεκτό σύνδεσμο μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης, μία άνιση κατανομή του πλούτου πυροδοτεί κοινωνικοπολιτικές διαμάχες, οι οποίες με τη σειρά τους μειώνουν το βαθμό της συσσώρευσης και έτσι την μεγέθυνση.

Επιμελητήριο - ΕΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΙΓΑΙΟΝ

Οι Grossman και Kim (1996) ανέπτυξαν ένα μοντέλο που περιγράφει τη συμπεριφορά δύο ‘δυναστειών’-παικτών κατά την πορεία της μεγέθυνσης μίας οικονομίας: ενός πιθανού ‘κυνηγού’ και του ‘θηράματός’ του. Οι παίκτες αυτοί είναι εφοδιασμένοι με μία αρχική ποσότητα παραγωγικού κεφαλαίου και επιλέγουν τους πόρους που θα διαθέσουν για το κυνήγι του θηράματος καθώς επίσης και τους πόρους που θα διαθέσουν για την προστασία του θηράματος – πλούτου που θα αποκτήσουν. Όσο ο τρέχον πλούτος του κυνηγού-παίκτη είναι μικρός σε σχέση με τον πλούτο του θηράματος-παίκτη, μόνο μικρή ποσότητα των διαθέσιμων πόρων του θα διατεθεί για την προάσπιση του πλούτου του. Όσο, όμως, ο αυξάνει ο σχετικός πλούτος του κυνηγού σε σχέση με το με αυτόν τον θηράματος του, τόσο πιο δαπανηρά γίνονται τα μέτρα για την προστασία του πλούτου του, με αποτέλεσμα να μειώνεται ο ρυθμός επισώρευσης και άρα ο ρυθμός μεγέθυνσης. Έτσι υψηλή ανισότητα συνδέεται με αργή μεγέθυνση.

Ο Palda (1999) μελετά την σχέση μεταξύ αναδιανομής και δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και τη επίδρασή της στην μεγέθυνση. Σύμφωνα με το μοντέλο του, η αναδιανομή υπέρ των φτωχών μπορεί να μετατρέψει κάποιους κυνηγούς (‘αρπαγείς του πλούτου’ όπως τους ονομάζει) σε παραγωγούς πλούτου και έτσι να αυξηθεί ο ρυθμός μεγέθυνσης.

1.4 ΆΛΛΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Τέσσερα ακόμη ‘κανάλια’ σύνδεσης της ανισότητας με την μεγέθυνση μελετήθηκαν από κάποιους οικονομολόγους.

Το πρώτο συνδέει την εισοδηματική ανισότητα με την καινοτομία και την παραγωγή νέων καταναλωτικών αγαθών. Η βασική ιδέα είναι, ότι κάτω από την υπόθεση των ιεραρχημένων προτιμήσεων. Οι βασικές ανάγκες είναι αυτές που καλύπτονται πρωταρχικά και έτσι δεν υπάρχει ζήτηση για όλα τα αγαθά από όλους τους καταναλωτές. Από τη στιγμή που τα πλουσιότερα άτομα ζητούν μεγαλύτερο αριθμό αγαθών, η εισοδηματική ανισότητα επηρεάζει τη ζήτηση για καινούργια αγαθά. Οι ερευνητικές δραστηριότητες των επιχειρήσεων βασίζονται στην ‘πυκνότητα’ μιας αγοράς και έτσι αν η εισοδηματική ανισότητα είναι μεγάλη, οι

επιχειρήσεις έχουν μειωμένα κίνητρα για επένδυση σε καινοτόμα προϊόντα και σε έρευνα.

Το δεύτερο κανάλι αντιπροσωπεύεται από τον Dasgupta (1993) ο οποίος συνδέει την φτώχεια με την μεγέθυνση. Εάν η φτώχεια είναι μεγάλη, υποθέτει ότι θα έχουμε κακή διατροφή (ίσως και υποσιτισμό) των εργαζομένων και έτσι θα έχουμε μειωμένη παραγωγικότητα της εργασίας και μειωμένη μεγέθυνση.

Η τρίτη θεώρηση, εκπροσωπείται από τους Corneo και Jeanne (1999) και Knell (1999) οι οποίοι εξετάζουν τη σχέση που υφίσταται μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης όταν τα άτομα λαμβάνουν υπόψη τους την κοινωνική σύγκριση. Στους Corneo και Jeanne (1999) το κοινωνικό status των ατόμων εξαρτάται από το σχετικό επίπεδο του πλούτου τους. Οι συγγραφείς δείχγουν ότι κάτω από την υπόθεση της ελλιπούς πληροφόρησης των ατόμων για τα επίπεδα του πλούτου, υπάρχει διφορούμενη σχέση μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης. Αντίθετα στον Knell (1999) η σχέση αυτή είναι αρνητική. Στο μοντέλο του τελευταίου εάν τα νεαρότερα άτομα έχουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την σχετική κοινωνική τους θέση από ότι τα ηλικιωμένα άτομα και εάν το κοινωνικό γκρουπ που αποτελεί το μέτρο αναφοράς για την κοινωνική σύγκριση δεν περιέχει φτωχότερα άτομα, τότε υψηλότερη ανισότητα συνδέεται με χαμηλότερη μεγέθυνση.

Η τέταρτη οπτική εκπροσωπείται από τον Perotti (1996) ο οποίος καταλήγει σε ένα κανάλι που συνδέει την υψηλή ανισότητα με υψηλούς ρυθμούς γονιμότητας οι οποίοι έχουν ως αποτέλεσμα την μείωση της κατά κεφαλήν επένδυσης μέσω της συνολικά χαμηλής επένδυσης σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

Η ιδέα αυτή είναι εμπνευσμένη από μοντέλα αντιπροσωπευτικών παικτών ενδογενούς γονιμότητας³. Στα μοντέλα αυτά υποθέτεται ότι οι γονείς αποφασίζουν για το πόσο θα καταναλώσουν, το πόσα παιδιά θα κάνουν και το πόσο θα επενδύσουν στο ανθρώπινο κεφάλαιο των παιδιών τους. Με άλλα λόγια, οι γονείς αντιμετωπίζουν ένα μεταξύ της ‘ποσότητας’ και της ‘ποιότητας’ των παιδιών τους. Με όλα τα υπόλοιπα αμετάβλητα, υποτίθεται ότι η ζήτηση για παιδιά αυξάνει με το αυξανόμενο εισόδημα. Επιπλέον, το εισόδημα ενός ατόμου συνδέεται θετικά με την επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο που έκαναν οι γονείς του για αυτό. Αυτό είναι το εισοδηματικό αποτέλεσμα στη ζήτηση για παιδιά. Ωστόσο το να μεγαλώνεις παιδιά εμπεριέχει κάποιο κόστος ευκαιρίας σε διαφυγείσα κατανάλωση των γονιών. Έτσι το κόστος

³ Βλέπε Becker και Barro (1998) καθώς και Murphy και Tamura (1990).

ευκαιρίας της ανατροφής ενός παιδιού αυξάνεται με το αυξανόμενο ανθρώπινο κεφάλαιο του γονέα Αυτό συνιστά ένα αποτέλεσμα υποκατάστασης του υψηλότερου ανθρώπινου κεφαλαίου. Τώρα, υποθέτουμε ότι το εισοδηματικό αποτέλεσμα μίας αύξησης στο ανθρώπινο κεφάλαιο κυριαρχεί του αποτελέσματος υποκατάστασης για χαμηλά επίπεδα ανθρώπινου κεφαλαίου και το αντίθετο για υψηλά επίπεδα ανθρώπινου κεφαλαίου. Στην περίπτωση αυτή, τα φτωχά νοικοκυριά θα έχουν περισσότερα παιδιά από τα πλουσιότερα, ενώ τα πλουσιότερα νοικοκυριά θα επενδύσουν περισσότερα στο ανθρώπινο κεφάλαιο των παιδιών τους. Έτσι, σύμφωνα με τον Perotti, περισσότερη ισότητα στην κατανομή του ανθρώπινου κεφαλαίου θνα φέρει μείωση του ρυθμού γονιμότητας, αύξηση στο ρυθμό εγγραφής παιδιών στο σχολείο και άρα αύξηση στο ρυθμό μεγέθυνσης.

Ο Morand (1999) υποθέτει ότι υπάρχει ένα επίπεδο εισοδήματος-κατώφλι πάνω από το οποίο οι γονείς προτιμούν να επενδύσουν στην ποιότητα (δηλ. στο ανθρώπινο κεφάλαιο) και όχι στην ποσότητα των παιδιών τους.

Σύμφωνα με τον Figini (1999), τέλος, τα φτωχά άτομα επενδύουν στην ποσότητα παρά στην ποιότητα από την στιγμή που δεν μπορούν να αντέξουν τις δαπάνες για την εκπαίδευσή τους αντιμετωπίζοντας παράλληλα και πιστοληπτικούς περιορισμούς.

1.5 ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΩΝ

Εάν και οι περισσότερες από τις θεωρίες που αναφέρθηκαν στην ενότητα αυτή, προβλέπουν μια αρνητική σχέση μεταξύ εισοδηματικής ανισότητας και οικονομικής μεγέθυνσης, το συγκεκριμένο κανάλι μέσω του οποίου ο ρυθμός της μεγέθυνσης επηρεάζεται από την ανισότητα διαφέρει ανάλογα με την ακολουθούμενη θεωρία. Έτσι η ανισότητα μπορεί να συνδέεται όπως είδαμε αρνητικά με την μεγέθυνση για τους εξής λόγους : Πρώτον, η υψηλότερη ανισότητα οδηγεί σε μεγαλύτερη αναδιανομή, η οποία με την σειρά της μειώνει την μεγέθυνση (δημοσιονομική προσέγγιση). Δεύτερον, η υψηλότερη ανισότητα οδηγεί σε μειωμένη μεγέθυνση (προσέγγιση των ατελών αγορών κεφαλαίου). Τρίτον, η υψηλότερη ανισότητα εισάγει πολιτική ή κοινωνική αστάθεια, ζημιογόνα για την

μεγέθυνση (προσέγγιση της κοινωνικοπολιτικής αστάθειας). Τέταρτον, η υψηλότερη ανισότητα αυξάνει τους ρυθμούς γονιμότητας, μειώνει την συνολική επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και έτσι επηρεάζει αρνητικά την μεγέθυνση (προσέγγιση της γονιμότητας).

Η αξιολόγηση κάθε προτεινόμενου καναλιού μπορεί να επιτευχθεί από τον ταυτόχρονο υπολογισμό των παρακάτω δύο εξισώσεων :

$$\begin{aligned} \text{a) } \text{ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ} &= \beta_0 + \beta_1 \text{ΚΑΝΑΛΙ} + \gamma x \\ \text{β) } \text{ΚΑΝΑΛΙ} &= \delta_0 + \delta_1 \text{ΑΝΙΣΟΤΗΤΑ} + \theta w \end{aligned}$$

όπου x, w άλλες ερμηνευτικές ανεξάρτητες μεταβλητές.

Ανάλογα με την χρησιμοποιούμενη θεωρητική προσέγγιση, η μεταβλητή ΚΑΝΑΛΙ δίνει ένα μέτρο αναδιανεμητικής πολιτικής (π.χ. μέσους ή οριακούς φορολογικούς συντελεστές του εισοδήματος, το λόγο των φορολογικών εσόδων προς το Α.Ε.Π., τις συνολικές δημόσιες δαπάνες προς το Α.Ε.Π. κ.τ.λ.), ένα μέτρο της επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο (π.χ. ο αριθμός των εγγράφων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση), ένα μέτρο κοινωνικοπολιτικής αστάθειας (π.χ. βίαιους θανάτους σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό) και τέλος τον (καθαρό) ρυθμό γονιμότητας.

Σύμφωνα με την δημοσιονομική προσέγγιση, η ανισότητα επηρεάζει θετικά την αναδιανομή (δηλ. το δ_1 είναι θετικό) και η αναδιανομή μειώνει την μεγέθυνση (δηλ. το β_1 είναι αρνητικό).

Εάν όμως, η μεταβλητή ΚΑΝΑΛΙ παίρνει την μορφή ενός αναδιανεμητικού μέτρου και το β_1 βρεθεί θετικό, θα έχουμε μια έμμεση απόδειξη της ισχύος της θεωρίας των ατελών αγορών κεφαλαίου, σύμφωνα με την οποία η ύπαρξη πιστοληπτικών περιορισμών ενεργοποιεί τα προωθητικά αποτελέσματα των αναδιανεμητικών πολιτικών στην μεγέθυνση. Εάν το δ_1 βρεθεί μικρότερο ή ίσο με το μηδέν, τότε ισχυροποιούνται τα μοντέλα των Perotti (1993) και Benadou (1996) που συνδυάζουν την δημοσιονομική προσέγγιση με την θεωρία των ατελών αγορών κεφαλαίου.

Λόγω του ότι κάθε θεωρητική προσέγγιση επικαλείται τα δικά της εμπειρικά στοιχεία που την επιβεβαιώνουν, δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των θεωρητικών για τις τιμές των παραμέτρων στις παραπάνω εξισώσεις. Ειδικότερα κάθε θεωρία

συνοδεύεται από τις τιμές εκείνες των παραμέτρων που την επιβεβαιώνουν και έτσι λόγω των συγκρούμενων εμπειρικών αποτελεσμάτων γίνεται πολύ δύσκολη η αξιολόγησή τους (για παράδειγμα αμφισβητείται έντονα από πολλούς το εάν η ανισότητα συνδέεται θετικά με την φορολόγηση ή την αναδιανομή).

Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζεται ένα πολιτικοοικονομικό μοντέλο, που προσπαθεί να διαπραγματευτεί την σχέση μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης και που, όπως όλα τα μοντέλα όλων των θεωριών, τα αποτελέσματά του βασίζονται στις κρίσιμες υποθέσεις που υιοθετεί. Αν και η δομή του είναι σύμφωνη με τα υπόλοιπα μοντέλα της πολιτικοοικονομικής προσέγγισης, πολλές από τις υποθέσεις που δέχεται, είναι διαφοροποιημένες σε σχέση με τα υπόλοιπα μοντέλα της κατηγορίας του. Έτσι, αν το κεντρικό του συμπέρασμα για την ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης είναι σύμφωνο με άλλα πολιτικοοικονομικά μοντέλα, το παρόν μοντέλο οδηγεί και σε άλλα σημαντικώς διαφοροποιημένα συμπεράσματα.

2. TO MONTELO

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ MONTELO

Η παρούσα εργασία στοχεύοντας στην ανάλυση της σχέσης μεταξύ εισοδηματικής ανισότητας και οικονομικής μεγέθυνσης, κάνει χρήση ενός πολιτικοοικονομικού μοντέλου με επερογένεια στους παικτές που δίνει ενδογενή οικονομική μεγέθυνση. Η ενδογενής μεγέθυνση απαιτεί μη φθίνουσες αποδόσεις των συσσωρεύσιμων πόρων μιας οικονομίας. Η ιδιότητα αυτή καλύπτεται από το μοντέλο μας,, διότι γίνεται η υπόθεση της ύπαρξης παραγωγικών δημόσιων δαπανών και το συνολικό προϊόν υποθέτουμε εξαρτάται γραμμικά ομογενώς από το συνδυασμό κεφαλαίου και παραγωγικών δημόσιων δαπανών. Το κεντρικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουμε , είναι ότι η εισοδηματική ανισότητα συνδέεται αρνητικά με την οικονομική μεγέθυνση. Η οικονομική διαμάχη των παικτών που οφείλεται στην επερογένεια του αρχικού τους πλούτου, αναδεικνύεται μέσω της πολιτικής διαδικασίας.

Το μέγεθος της ανισότητας της αρχικής κατανομής του πλούτου, επηρεάζει άμεσα το μέγεθος της αναδιανομής μέσω της φορολογίας και συνεπώς το ρυθμό μεγέθυνσης, όταν στα άτομα επιτρέπεται να επιλέξουν τον φορολογικό συντελεστή (ή ισοδύναμα όταν επιτρέπεται στα άτομα να επιλέξουν την κυβέρνηση με το επιθυμούμενο φορολογικό πρόγραμμα.) και ισχύει ο πλειοψηφικός κανόνας ψηφοφορίας. Ένα ενδιαφέρον συμπέρασμα του μοντέλου μας, είναι το ότι πολιτικές που μεγιστοποιούν την μεγέθυνση, είναι άριστες αποκλειστικά και μόνο για μια κυβέρνηση που ενδιαφέρεται μονάχα για τα άτομα που το εισόδημά τους προέρχεται εξολοκλήρου από την κατοχή κεφαλαίου (και όχι από εργασία).

Το χαρακτηριστικό κλειδί του μοντέλου μας, είναι ότι τα άτομα διαφέρουν στο σχετικό απόθεμα των παραγωγικών συντελεστών που διαθέτουν. Διακρίνουμε δύο ειδών παραγωγικούς συντελεστές. Έναν συσσωρεύσιμο συντελεστή τον οποίο αποκαλούμε “κεφάλαιο” και έναν μη συσσωρεύσιμο τον οποίο αποκαλούμε “εργασία”. Η μεγέθυνση εξαρτάται από τη επέκταση του κεφαλαιακού αποθέματος, η οποία με την σειρά της εξαρτάται από τις αποταμιευτικές αποφάσεις των ατόμων.

Μακροπρόθεσμα η μεγέθυνση είναι ενδογενής, καθώς η συνολική συνάρτηση παραγωγής θεωρείται γραμμικά ομογενής ως προς τον συνδυασμό κεφαλαίου και

παραγωγικών υπηρεσιών. Η παροχή των δημόσιων υπηρεσιών βασίζεται εξολοκλήρου στη επιβολή φόρου στο κεφάλαιο.

Λόγω του ότι οι δημόσιες υπηρεσίες είναι παραγωγικές, ένας ‘μικρός’ φόρος στο κεφάλαιο, είναι ευεργετικός για όλους. Ωστόσο, η ετερογένεια στην ιδιοκτησία των συντελεστών παραγωγής, υπονοεί ότι τα άτομα έχουν διαφορετικές προτιμήσεις όσο αναφορά τον ιδανικό τους παραγωγικό συντελεστή. Από την στιγμή κατά την οποία ο φόρος στο κεφάλαιο επηρεάζει την συσσώρευση και την μεγέθυνση, αυτή η διαφορά των προτιμήσεων για τον ιδανικό φόρο, αντικατοπτρίζει και διαφορά των προτιμήσεων των ατόμων για τον ιδανικό ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας. Ένα άτομο του οποίου το εισόδημα προέρχεται εξολοκλήρου από την κατοχή κεφαλαίου προτιμά τον φορολογικό συντελεστή που μεγιστοποιεί τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας. Οποιοδήποτε άλλο άτομο θα προτιμούσε ένα υψηλότερο φορολογικό συντελεστή, με έναν αντίστοιχο χαμηλότερο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης. Έτσι, όσο χαμηλότερο είναι το εισόδημα ενός ατόμου που προέρχεται από το κεφάλαιο του (σε σχέση με το εισόδημα που προέρχεται από εργασία), τόσο υψηλότερος είναι ο ιδανικός του φόρος και τόσο χαμηλότερος ο ιδανικός του ρυθμός της οικονομικής μεγέθυνσης.

Ο τρόπος με τον οποίο οι παραπάνω διαφορετικές ατομικές προτιμήσεις, επηρεάζουν την επιλεγόμενη πολιτική, διαπιστώνεται κάνοντας χρήση του θεωρήματος του διάμεσου ψηφοφόρου. Σύμφωνα με το θεώρημα αυτό, ο φορολογικός συντελεστής που τελικά επιλέγεται από μια κυβέρνηση είναι αυτός που προτιμάται από τον διάμεσο ψηφοφόρο. Χρησιμοποιώντας το θεώρημα αυτό, καταλήγουμε στο κεντρικό μας συμπέρασμα. Όσο περισσότερη ίση είναι η κατανομή του πλούτου σε μια οικονομία, τόσο καλύτερα είναι εφοδιασμένος σε κεφάλαιο ο διάμεσος ψηφοφόρος. Συνεπώς, το επίπεδο ισορροπίας της φορολογίας του κεφαλαίου είναι χαμηλότερο και υψηλότερος ο ρυθμός της μεγέθυνσης. Επιπλέον, στο μοντέλο μας, η κατανομή του εισοδήματος συνδέεται μονοτονικά με την κατανομή του κεφαλαίου. Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι η ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου, συνδέονται αρνητικά με τον ρυθμό της οικονομικής μεγέθυνσης.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι στο μοντέλο ο όρος “κεφάλαιο” περιλαμβάνει όλους τους πόρους που μπορούν να οδηγήσουν σε μεγέθυνση, όπως το φυσικό κεφάλαιο, το ανθρώπινο κεφάλαιο και την τεχνολογία. Αντίθετα ο όρος “εργασία”

στο μοντέλο, περιλαμβάνει μόνο την ανειδίκευτη εργασία. Ακόμη πρέπει να τονιστεί ότι ο φόρος κεφαλαίου στο μοντέλο, μπορεί να ερμηνευτεί ως ένα οποιοδήποτε είδος αναδιανεμητικής πολιτικής που μεταφέρει εισόδημα στην ανειδίκευτη εργασία και που ταυτόχρονα μειώνει τα κίνητρα για συσσώρευση. Οι κυβερνήσεις έχουν στην διάθεσή τους πολλές τέτοιου είδους πολιτικές.

Παρομοίως, η χρήση του θεωρήματος του διάμεσου ψηφοφόρου δεν πρέπει να ερμηνευτεί ως ακριβή περιγραφή της πολιτικής διαδικασίας λήψης των αποφάσεων. Η χρήση του θεωρήματος γίνεται για να απεικονιστεί χονδρικά η ιδέα ότι κάθε κυβέρνηση πιθανότατα ανταποκρίνεται στις επιθυμίες της πλειοψηφίας. Ακόμα και ένας δικτάτορας δεν μπορεί να αγνοήσει τις επιθυμίες της πλειοψηφίας διότι θα κινδυνεύσει να ανατραπεί.

Το παρόν μοντέλο σχετίζεται με τρία διακριτά πεδία της οικονομικής βιβλιογραφίας. Πρώτον, ακολουθεί την νέα βιβλιογραφία στην ενδογενή μεγέθυνση και την επεκτείνει δείχνοντας πώς ζητήματα κατανομής του εισοδήματος επηρεάζουν τον ρυθμό μεγέθυνσης στην πολιτική ισορροπία. Δεύτερον, η βασική ιδέα του μοντέλου σχετίζεται με την πολιτικοοικονομική βιβλιογραφία της πλειοψηφικής ψηφοφορίας στους φορολογικούς συντελεστές. Τέλος, τα ερωτήματα που απασχολούν το μοντέλο θυμίζουν κάποια χρόνια ζητήματα της βιβλιογραφίας της οικονομικής ανάπτυξης, που έχουν να κάνουν με την εξέλιξη της ανισότητας κατά την πορεία της ανάπτυξης μιας οικονομίας. Εδώ το ζήτημα αντιστρέφεται και μελετάται το πώς η ανισότητα επηρεάζει την ανάπτυξη.

2.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ MONTELOU

Στην παρούσα εργασία, χρησιμοποιείται ένα μοντέλου ενδογενούς οικονομικής μεγέθυνσης, με το κεφάλαιο και την εργασία να αποτελούν τους παραγωγικούς συντελεστές. Επιπρόσθετα γίνεται η υπόθεση ότι ο ιδιωτικός τομέας χρειάζεται για την παραγωγή του την παροχή δημοσίων υπηρεσιών. Η ενδογενής μεγέθυνση απαιτεί μη φθίνουσες αποδόσεις ως προς τους συσσωρεύσιμους πόρους. Αυτό επιτυγχάνεται στο μοντέλο υποθέτοντας ότι το προϊόν είναι γραμμικά ομογενές ως προς το κεφάλαιο και τις δημόσιες υπηρεσίες όταν αυτά λαμβάνονται σε συνδυασμό. Έτσι, η συνολική συνάρτηση παραγωγής είναι της μορφής :

$$y = \alpha A k^\alpha g^{1-\alpha} l^{1-\alpha}, \quad \text{με } 0 < \alpha < 1 \quad (1)$$

η οποία υιοθετείται από τον Barro (1990) και Barro και Sala-i-Martin (1990) με μικρή τροποποίηση.

A : είναι μια τεχνολογική παράμετρος

k : το συνολικό απόθεμα κεφαλαίου της οικονομίας

l : το συνολικό απόθεμα εργασίας της οικονομίας

g : το συνολικό επίπεδο των δημοσίων δαπανών

Στην συνέχεια τυποποιούμε με την μονάδα την τιμή του μοναδικού προϊόντος που παράγεται στην οικονομία.

Το μοντέλο αποδίδει καθοριστικό ρόλο στην κυβέρνηση έτσι ώστε οι αναδιανεμητικές πολιτικές να επιδρούν στην μεγέθυνση (κάτι που συμβαίνει και στην πράξη καθώς η δημοσιονομική πολιτική υλοποιείται μέσω διαφόρων μέτρων πέρα από τις άμεσες εισοδηματικές μεταφορές).

Η χρηματοδότηση των δημοσίων υπηρεσιών γίνεται μέσω της επιβολής ενός φορολογικού συντελεστή τ πάνω στο κεφάλαιο και ο προϋπολογισμός είναι ισοσκελισμένος έτσι ώστε :

$$g = \tau k \quad (2)$$

Οι πολιτικές επιλογές περιορίζονται στο μοντέλο κατά δύο τρόπους. Πρώτον αποκλείεται η περίπτωση της δυνατότητας απαλλοτρίωσης του κεφαλαίου. Από την στιγμή που η φορολογία στο κεφάλαιο είναι στρεβλωτική, η κυβέρνηση θα μπορούσε να βελτιώσει την ευημερία απαλλοτριώνοντας το κεφαλαιακό απόθεμα και στην συνέχεια χρησιμοποιώντας το δημόσια να κατανείμει τα κέρδη. Εναλλακτικά, η κυβέρνηση θα μπορούσε να απαλλοτριώσει το κεφάλαιο και εν συνεχείᾳ να το νοικιάσει. Το μοντέλο αποκλείει την εμφάνιση προβλημάτων χρονικής ασυνέπειας στη φορολογία του κεφαλαίου. Δεύτερον, το μοντέλο επιτρέπει μονάχα ένα γραμμικό φόρο στο κεφάλαιο και έτσι αποκλείει προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές για το κεφάλαιο. Στο μοντέλο ο διάμεσος ψηφοφόρος έχει κίνητρο να

ψηφίσει υπέρ μίας προοδευτικής φορολόγησης στα εισοδήματα των πλουσιότερων από αυτών ατόμων. Ωστόσο, η υιοθέτηση από το μοντέλο ενός γραμμικού φορολογικού συντελεστή, από τη στιγμή που το εισόδημα από εργασία κατανέμεται ίσα, το μοντέλο οδηγεί σε ένα είδος προοδευτικής φορολογίας καθώς τα πλουσιότερα άτομα (δηλ.τα άτομα με υψηλότερο εισόδημα από κεφάλαιο) φορολογούνται βαρύτερα από ότι τα φτωχότερα.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο όρος κεφάλαιο στο μοντέλο περιλαμβάνει το φυσικό κεφάλαιο, το ανθρώπινο κεφάλαιο και την ιδιόκτητη τεχνολογία. Έτσι, ο φόρος στο κεφάλαιο θα πρέπει να ερμηνεύεται ως φόρος πάνω σε οποιοδήποτε συσσωρεύσιμο παραγωγικό συντελεστή περιλαμβανομένου και του ανθρώπινου κεφαλαίου. Η ανειδίκευτη εργασία δεν υπόκειται σε φορολόγηση. Αυτή η υπόθεση γίνεται ώστε η κυβέρνηση να μπορεί να διακρίνει τους παραγωγικούς συντελεστές και να προβαίνει σε αναδιανεμητικά μέτρα.

Υποθέτοντας τέλειο ανταγωνισμό στις αγορές των παραγωγικών συντελεστών, οι μισθοί της εργασίας και οι αποδόσεις του κεφαλαίου προκύπτουν από τις συνθήκες οριακής παραγωγικότητας. Έτσι, παραγωγίζοντας την (1) ως προς το κεφάλαιο και την εργασία και αντικαθιστώντας από την (2) έχουμε :

$$r = \frac{\vartheta_y}{\vartheta_k} = \alpha A \tau^{1-\alpha} \equiv r(\tau) \quad (3)$$

$$w = \frac{\vartheta_y}{\vartheta_l} = (1-\alpha) A \tau^{1-\alpha} k \equiv w(\tau) k \quad (4)$$

Υποθέτοντας ότι η εργασία προσφέρεται ανελαστικά, δίνεται η δυνατότητα να θέσουμε το συνολικό απόθεμα εργασίας ίσο με τη μονάδα. Από την (3) φαίνεται πως από την στιγμή που λαμβάνουμε υπόψιν μας τον φόρο που χρηματοδοτεί τις δημόσιες δαπάνες, η οριακή παραγωγικότητα του κεφαλαίου (r) είναι ανεξάρτητη από το κεφαλαιακό απόθεμα. Έτσι εμποδίζεται η εμφάνιση φθινουσών αποδόσεων. Επιπλέον από την (3) και (4) φαίνεται ότι οι οριακές παραγωγικότητες του κεφαλαίου και της εργασίας αυξάνονται με την αύξηση του φορολογικού συντελεστή του κεφαλαίου καθώς υψηλότεροι φόροι επιτρέπουν περισσότερες δαπάνες σε παραγωγικές υπηρεσίες για κάθε δεδομένο επίπεδο του k . Ακόμη, οι μισθοί

αυξάνονται με την αύξηση του κεφαλαιακού αποθέματος. Μετά την φορολόγηση, τα εισοδήματα του κεφαλαιακού και του εργασιακού αποθέματος έχουν ως εξής

$$y^k = r(\tau)k - \tau k = [r(\tau) - \tau]k \quad (5)$$

$$y^l = w(\tau)k \quad (6)$$

Για το εθνικό εισόδημα ισχύει ότι $y^k + y^l + g = y$

Σε αυτό το σημείο παρατηρούμε ότι ο φόρος στο κεφάλαιο έχει διττό σημαντικό ρόλο. Πρώτον και πιο άμεσα, επηρεάζει την καθαρή απόδοση των ιδιοκτητών του κεφαλαίου και έτσι μεταβάλλει τα κίνητρα για επισυσσώρευση. Δεύτερον, αυξάνει το στιγμιαίο επίπεδο του εργασιακού εισοδήματος (ενώ ταυτόχρονα μειώνει τον ρυθμό μεγέθυνσης που καθώς εισάγει ένα χαμηλότερο ρυθμό συσσώρευσης του κεφαλαίου). Οι μισθοί αυξάνονται με την αύξηση του τ λόγω του ότι ένας υψηλότερος φορολογικός συντελεστής επιτρέπει στην κυβέρνηση να αυξήσει τις δαπάνες σε παραγωγικές υπηρεσίες που αυξάνουν την παραγωγικότητα.

Παρόλο που στο μοντέλο εισάγουμε ένα συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο γίνεται η αναδιανομή υπέρ του εργασιακού εισοδήματος (δηλ.μέσω της φορολογίας στο κεφάλαιο), θα πρέπει να λεχθεί ότι το στήσιμο του μοντέλου, μες επιτρέπει να συλλάβουμε τα αποτελέσματα ενός ευρύτερου φάσματος μορφών αναδιανομής που λαμβάνουν χώρα στην πραγματικότητα. Για παράδειγμα, σε μια ανοικτή οικονομία οι εισαγωγικοί δασμοί αναδιανέμουν εισόδημα από τον συντελεστή παραγωγής που βρίσκεται σε αφθονία προς τον συντελεστή που βρίσκεται σε στενότητα, εφόσον το πρότυπο του εμπορίου που διεξάγεται είναι ορθό (Stopler and Samuelson 1944). Έτσι, σε μια οικονομία πλούσια σε κεφάλαιο, οι εισαγωγικοί δασμοί μπορούν να ερμηνευθούν ως ενός είδους φορολόγηση στο κεφάλαιο και ως μια επιδότηση στην εργασία. Ένα δεύτερο παράδειγμα, είναι η επέμβαση μιας κυβέρνησης στις συλλογικές διαπραγματεύσεις για τις συμβάσεις εργασίας υπέρ των εργαζόμενων. Μια τέτοιου είδους παρέμβαση μπορεί να αλλάξει τις συμβάσεις υπέρ των εργαζόμενων και έτσι να μειώσει την απόδοση του κεφαλαίου.

Είναι δύσκολο ένα μοντέλο και μόνο να περιλάβει όλους αυτούς τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους η αναδιανομή μπορεί να λάβει χώρα.

Ωστόσο, οι παραπάνω πολιτικές, θα λειτουργήσουν λίγο πολύ με τον ίδιο τρόπο που λειτουργεί ένας άμεσος φόρος στο κεφάλαιο. Έτσι, το μοντέλο δεν υπονοεί ότι οι κυβερνήσεις δεν έχουν στην διάθεσή τους άλλα μέτρα αναδιανομής, αλλά υπονοεί ότι τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα θα έχουν τα ίδια ποιοτικά αποτελέσματα με έναν φόρο κεφαλαίου.

2.3 ΠΡΟΣΛΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗΣ

Υποθέτουμε ότι τα άτομα είναι όμοια από όλες εκτός από τα αρχικά σχετικά αποθέματά τους σε κεφάλαιο και εργασία. Κάθε άτομο περιγράφεται από το σχετικό του απόθεμα σ^i όπου :

$$\sigma^i = \frac{l^i / l}{k^i / k} \Rightarrow \sigma^i = \frac{l^i}{k^i} \quad \text{με } \sigma^i \in [0, +\infty) \quad (7)$$

Όπως αναφέρθηκε, το συνολικό απόθεμα εργασίας 1 τίθεται ίσο με την μονάδα καθώς η προσφορά εργασίας υποτίθεται πλήρως ανελαστική. Όπως είναι φανερό, με υψηλό σ^i είναι φτωχό σε κεφάλαιο, ενώ ένα άτομο με χαμηλό σ^i είναι πλούσιο σε κεφάλαιο, καθώς γίνεται η επιπλέον υπόθεση ότι όλα τα άτομα έχουν το ίδιο εργασιακό απόθεμα l^i (π.χ. 24 ώρες εργάσιμου χρόνου).

Το εισόδημα του κάθε ατόμου προέρχεται από τα αποθέματά του σε εργασία και κεφάλαιο. Έτσι, το εισόδημα του κάθε ατόμου είναι :

$$\begin{aligned} y^i &= w(\tau)kl^i + [r(\tau) - \tau]k^i \\ &= w(\tau)k^i\sigma^i + [r(\tau) - \tau]k^i \end{aligned} \quad (8)$$

Η (8) προκύπτει χρησιμοποιώντας την (5) και την (6) τροποιώντας την (7) στην μορφή :

$$\sigma^i = \frac{l^i}{k^i / k} \Rightarrow l^i = \sigma^i \frac{k^i}{k} \Rightarrow kl^i = \sigma^i k^i$$

Από την (8) συνάγεται ότι το εισόδημα κάθε ατόμου, εξαρτάται από την ατομική ιδιοκτησία κεφαλαίου αλλά και από το συνολικό απόθεμα κεφαλαίου της οικονομίας, αφού το σ^i περιλαμβάνει το k της οικονομίας.

Υποθέτουμε ότι όλα τα άτομα έχουν την ίδια λογαριθμική συνάρτηση χρησιμότητας. Οι αποφάσεις κατανάλωσης και αποταμίευσης του i -στού ατόμου προσδιορίζονται από τη λύση του παρακάτω προβλήματος:

$$\max U^i = \int \log c^i e^{-pt} dt \quad (9)$$

υπό τον περιορισμό : $\frac{dk^i}{dt} = w(\tau)k^i\sigma^i + [r(\tau) - \tau]k^i - c^i \quad (9')$

Ο περιορισμός (9') δείχνει ότι η μεταβολή του κεφαλαίου κάθε ατόμου ισούται με την διαφορά μεταξύ του εισοδήματός του που από την (8) είναι :

$$y^i = w(\tau)k^i\sigma^i + [r(\tau) - \tau]k^i$$

και της κατανάλωσής του c^i . Το άτομο, όταν λύνει το παραπάνω πρόβλημα θεωρεί δεδομένα το r , το k και το τ . Το p είναι ο συντελεστής διαχρονικής προτίμησης και δείχνει το πώς τα άτομα αξιολογούν την μελλοντική κατανάλωση σε σχέση με την τωρινή. Μεγάλη τιμή του p συνεπάγεται μικρή αξιολόγηση της μελλοντικής κατανάλωσης. Η λύση του παραπάνω προβλήματος, προκύπτει σχηματίζοντας την εξίσωση του Hamilton και παίρνοντας τις συνήθεις συνθήκες μεγιστοποίησης⁴ ως εξής:

$$H = \log c^i e^{-pt} + \lambda (w(\tau)k^i\sigma^i + [r(\tau) - \tau]k^i - c^i) \quad (1')$$

$$\frac{\partial H}{\partial c^i} = 0 \Rightarrow \frac{1}{c^i} e^{-pt} - \lambda = 0 \Rightarrow \lambda = \frac{1}{c^i} e^{-pt} \quad (2')$$

⁴ Τα νοικοκυριά θεωρούν το τα δεδομένο και μεγιστοποιούν ως προς την κατανάλωση c^i που αποτελεί το control variable. Το κεφάλαιο k^i αποτελεί state variable του προβλήματος.

$$\begin{aligned} \frac{\partial H}{\partial k^i} = -\dot{\lambda} &\Rightarrow -\dot{\lambda} = \lambda w(r) \sigma^i - \lambda w(r) k^i \frac{k^l l^i}{k^{l2}} + \lambda [r(\tau) - \tau] \\ &\Rightarrow -\dot{\lambda} = \lambda w(r) \sigma^i - \lambda w(r) \sigma^i + \lambda [r(\tau) - \tau] \\ &\Rightarrow -\dot{\lambda} = \lambda [r(\tau) - \tau] \end{aligned} \quad (3')$$

$$\frac{\partial H}{\partial \lambda} = \dot{k} \Rightarrow \dot{k} = w(r) k^i \sigma^i + [r(\tau) - \tau] k^i - c \quad (4')$$

Στην συνέχεια διαφορίζουμε ως προς τον χρόνο την (2') :

$$\begin{aligned} \lambda = \frac{1}{c^i} e^{-pt} &\Rightarrow \dot{\lambda} = -\frac{1}{c^{i2}} e^{-pt} \frac{\partial c^i}{\partial t} + \frac{1}{c^i} e^{-pt} (-p) \\ &\Rightarrow \dot{\lambda} = -\frac{1}{c^i} \left(\frac{1}{c^i} e^{-pt} \right) \dot{c}^i + \frac{1}{c^i} e^{-pt} (-p) \end{aligned}$$

Από την (2') ξέρουμε ότι $\frac{1}{c^i} e^{-pt} = \lambda$

Έτσι, η παραπάνω εξίσωση ξαναγράφεται ως εξής :

$$\begin{aligned} \dot{\lambda} &= -\frac{1}{c^i} \dot{c}^i \lambda + \lambda (-p) \\ \Rightarrow \dot{\lambda} &= \left[-\frac{\dot{c}^i}{c^i} - p \right] \lambda \end{aligned} \quad (5')$$

Από την (3') και την (5') έχουμε ότι :

$$\left[-\frac{\dot{c}^i}{c^i} - p \right] \lambda = -\lambda [r(\tau) - \tau]$$

$$\begin{aligned}
 & \Rightarrow \left[-\frac{\dot{c}^t}{c^t} - p \right] = -[r(\tau) - \tau] \\
 & \Rightarrow \frac{\dot{c}^t}{c^t} + p = r(\tau) - \tau \\
 & \Rightarrow \frac{\dot{c}^t}{c^t} = r(\tau) - \tau - p \\
 & \Rightarrow \dot{c}^t = r(\tau) - \tau - p
 \end{aligned} \tag{10}$$

Η εξίσωση (10) ισχύει για όλα τα I και το σύμβολο \wedge δίνεται ο ρυθμός μεγέθυνσης του εν λόγω μεγέθους.

Τώρα υποθέτουμε ότι το τ μένει σταθερό στο χρόνο (κάτι που όπως θα δούμε συμβαίνει στην ισορροπία). Τότε κάθε άτομο συσσωρεύει εν μέσω ενός steady-state μονοπατιού που έχει ως εξής :

$$\dot{k}^I = \dot{c}^I = r(\tau) - \tau - p \equiv \gamma(\tau) \tag{11}$$

Και έτσι όλα τα άτομα συσσωρεύουν με τον ίδιο ρυθμό μεγέθυνσης. Έτσι λοιπόν υπάρχει ένας κοινος ρυθμός μεγέθυνσης $\gamma(\tau)$ για ολόκληρη την οικονομία, ο οποίος είναι ανεξάρτητος από την αρχική κατανομή των παραγωγικών συντελεστών. Επιπλέον, τα σχετικά αποθέματα των παραγωγικών συντελεστών, των ατόμων s^I μένουν και αυτά σταθερά κατά την διάρκεια του χρόνου.

Η χρησιμοποίηση της συγκεκριμένης ισοελαστικής συνάρτησης χρησιμότητας, κάνει το μοντέλο εύχρηστο διότι η κατανομή του πλούτου και του εισοδήματος μένει σταθερή διαχρονικά. Εάν δεν συνέβαινε αυτό, η διαδικασία ψηφοφορίας θα περιπλεκόταν καθώς η ταυτότητα του διάμεσου ψηφοφόρου θα άλλαζε συνεχώς. Τώρα όμως, ο διάμεσος ψηφοφόρος είναι σαν να ψηφίζει μια φορά και για πάντα.

Όπως φαίνεται στην (11), η μεγέθυνση εξελίσσεται γραμμικά με την διαφορά μεταξύ της καθαρής απόδοσης του κεφαλαίου και του συντελεστή διαχρονικής προτίμησης και έχει και τις ακόλουθες ιδιότητες :

$$X_\tau = \frac{\partial x}{\partial \tau} = \frac{\partial r}{\partial \tau} - 1 > 0 \quad \text{όταν το } \tau > [a(1-a)A]^{1/\alpha}$$

Ο φορολογικός συντελεστής που μεγιστοποιεί τον ρυθμό της οικονομικής μεγέθυνσης προκύπτει ως εξής :

$$\frac{\partial x}{\partial \tau} = 0 \Rightarrow \frac{\partial r}{\partial \tau} - 1 = 0$$

Από την (3) ξέρω ότι $r(\tau) = a A \tau^{1-\alpha}$

Άρα η παραπάνω εξίσωση ξαναγράφεται ως εξής :

$$\frac{\partial(a A \tau^{1-\alpha})}{\partial \tau} - 1 = 0$$

$$\Rightarrow (1-\alpha)aA\tau^{-\alpha} = 1$$

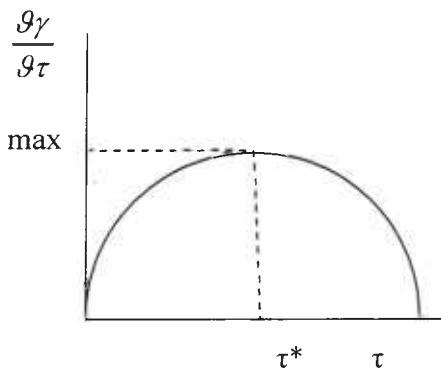
$$\Rightarrow \tau^{-\alpha} = \frac{1}{(1-\alpha)aA}$$

$$\Rightarrow \frac{1}{\tau^\alpha} = \frac{1}{(1-\alpha)aA} \Rightarrow \tau^\alpha = (1-\alpha)aA$$

$$\Rightarrow \tau^* = [(1-\alpha)aA]^{1/\alpha}$$

Έτσι καταλήγουμε, όσον αφορά την εξέλιξη του ρυθμού της οικονομικής μεγέθυνσης σε σχέση με το μέγεθος του φορολογικού, σε μια καμπύλη της μορφής Laffer:

Όσοι υψηλότερη είναι η μετά τους φόρους απόδοση του κεφαλαίου, τόσο υψηλότερος είναι ο ρυθμός της οικονομικής μεγέθυνσης. Ο φόρος στο κεφάλαιο έχει μη γραμμικά επίδραση στην μεγέθυνση. Για μικρούς φορολογικούς συντελεστές, η επίδραση της αύξησης της παραγωγικότητας του κεφαλαίου μέσω της παροχής δημοσίων υπηρεσιών, κυριαρχεί και η καθαρή απόδοση του κεφαλαίου αυξάνει με την αύξηση του τ . Για μεγάλους φορολογικούς συντελεστές όμως, η καθαρή απόδοση του κεφαλαίου φθίνει με την αύξηση του τ . Έτσι, η μεγέθυνση αρχικά αυξάνεται, φθάνει στο μέγιστο και μετά μειώνεται με προοδευτικά αυξανόμενο φορολογικό συντελεστή. Ο άριστος φορολογικός συντελεστής για την μεγέθυνση $\tau^* = [a(1-a)A]^{1/a}$ προσδιορίζεται από τεχνολογικές παραμέτρους και μένει διαχρονικά αμετάβλητος.

2.4 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΜΕ ΕΤΕΡΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ

Στο σημείο αυτό προσπαθούμε να εξακριβώσουμε ποια είναι η πολιτική προτίμηση του i ατόμου (δηλαδή ποιο είναι το μέγεθος του φόρου που επιθυμεί να επιβληθεί) και πως αυτή η προτίμηση εξαρτάται από το σ^i . Δηλαδή, σε αυτό το σημείο, επιτρέπουμε στο άτομο i , να επιλέξει όπως και προηγουμένως την αποταμίευση και την κατανάλωση που μεγιστοποιεί την χρησιμότητά του, αλλά αυτή την φορά έχοντας την δυνατότητα να επιλέξει και τον φορολογικό συντελεστή τ . Έτσι ενώ στην προηγούμενη παράγραφο το άτομο θεωρούσε δεδομένα το k και το c , εδώ υποθέτουμε ότι μπορεί να επιλέξει και το τ . Στην πραγματικότητα, αυτό επιτυγχάνεται μέσω της πολιτικής διαδικασίας και η κυβέρνηση είναι αυτή που επιλέγει και θεσπίζει το τ . Για αυτόν τον λόγο, εξετάζουμε το πρόβλημα που θα έλυνε η κυβέρνηση που επιλέγει το c με σκοπό την μεγιστοποίηση της ευημερίας του i ατόμου, ώστε να βρούμε ποιο φορολογικό συντελεστή τ^i επιθυμεί το άτομο i .

Πρώτα παρατηρούμε ότι στο σταθερό σημείο ισορροπίας :

$$\frac{\dot{k}^i}{k} = \frac{\dot{c}^i}{c}$$

Από την (9^a) και την (10) αντικαθιστούμε και η παραπάνω εξίσωση ξαναγράφεται ως εξής :

$$\begin{aligned}
 & \frac{w(\tau)k' \sigma'}{k'} + \frac{[r(\tau) - \tau]k'}{k'} - \frac{c'}{k'} = [r(\tau) - \tau] - p \\
 \Rightarrow & w(\tau)\sigma' + [r(\tau) - \tau] - \frac{c'}{k'} = [r(\tau) - \tau] - p \\
 \Rightarrow & w(\tau)\sigma' - \frac{c'}{k'} = -p \\
 \Rightarrow & \frac{c'}{k'} = w(\tau)\sigma' - p \\
 \Rightarrow & c' = |w(\tau)\sigma' + p|k
 \end{aligned} \tag{13}$$

Η εξίσωση (13) δίνει το στιγμιαίο επίπεδο κατανάλωσης πάνω στο άριστο μονοπάτι. Έτσι λοιπόν, σύμφωνα με την (14) το άτομο ι καταναλώνει όλο το εργασιακό του εισόδημα ($w(\tau)\sigma' k'$) συν ένα ποσοστό του εισοδήματος από κεφάλαιο ($p k'$). Συνεπώς το πρόβλημα της μεγιστοποίησης για την κυβέρνηση έχει ως εξής :

$$\max U' = \int \log c' e^{-pt} dt$$

υπό τους περιορισμούς :

$$c' = |w(\tau)\sigma' + p| \tag{4''}$$

$$k' = \gamma(\tau) \tag{5''}$$

$$k = \gamma(\tau)$$

Οι περιορισμοί ξεκαθαρίζουν ότι η επιλογή της πολιτικής (δηλαδή το τ που τελικά θα επιλεγεί) επηρεάζει και το επίπεδο της κατανάλωσης και το ρυθμό μεγέθυνσής της. Η αντίστοιχη εξίσωση του Hamilton για το παραπάνω πρόβλημα είναι η εξής :

$$H = \log c + \lambda |w(\tau)\sigma' + p| k' + \mu \gamma(\tau)$$

οπου:

$$w(\tau) = (1 - \alpha) A \tau^{1-\alpha}$$

$$\sigma^i = \frac{l^i}{\frac{k^i}{k}}$$

$$\gamma(\tau) = \alpha A \tau^{1-\alpha} - p$$

Παίρνοντας τις κατάλληλες συνθήκες μεγιστοποίησης, έχουμε :

$$\frac{\partial H(\tau)}{\partial \tau} = 0 \quad (1'')$$

$$\dot{\lambda} = -\frac{\partial H}{\partial c^i} + p\lambda \quad (2'')$$

$$\dot{\mu} = -\frac{\partial H}{\partial k^i} + p\mu \quad (3'')$$

Χρησιμοποιώντας τις (1''), (2''), (3''), (4''), (5'') οι Alesina και Rodric (1994) στο γνωστό τους άρθρο “distributive politics and economic growth” λύνοντας το ίδιο ακριβώς πρόβλημα καταλήγουν στην εξής εξίσωση του ιδανικού φορολογικού συντελεστή του i ατόμου :

$$\tau^i \{1 - \alpha A(1 - \alpha)(\tau^i)^{-\alpha}\} = p(1 - \alpha)\theta^i(\tau^i) \quad (15)$$

όπου

$$\theta^i(\tau^i) = \frac{w(\tau^i)\sigma^i}{[w(\tau^i)\sigma^i + p]} \quad (16)$$

Από την (8) γνωρίζουμε ότι το εισόδημα από εργασία του ατόμου i είναι:

$$w(\tau)\sigma^i k^i = w(\tau)kl^i$$

και το συνολικό του εισόδημα:

$$y^i = w(\tau)k^i\sigma^i + [r(\tau) - \tau]k^i.$$

Το θ^i είναι το μερίδιο του εισοδήματος από εργασία ατόμου i, που μετέχει στη συνολική καταναλωτική του δαπάνη. Το θ^i αυξάνεται με το σ^i αυξανόμενο, κάτι που είναι λογικό, καθώς υψηλό σ^i συνεπάγεται άτομο σχετικά φτωχό σε εισόδημα

από κεφάλαιο και άρα η συμμετοχή του εργασιακού εισοδήματος που επεισέρχεται στην κατανάλωσή του, θα είναι μεγαλύτερο από κάποιο άτομο με χαμηλό σ^1 . Από τη στιγμή που ο χρόνος δεν εμπλέκεται στις παραπάνω εξισώσεις, ο επιλεγόμενος από την κυβέρνηση φορολογικός συντελεστής είναι σταθερός διαχρονικά. Έτσι, η ατομική συμπεριφορά που βασίζεται σε ένα σταθερό τ είναι πλήρως δικαιολογημένη από το μοντέλο.

Από τις (15) και (16) οδηγούμαστε σε ένα μοναδικό τ^1 που αυξάνεται με την αύξηση του σ^1 . Δηλαδή, όσο περισσότερο φτωχό σε κεφάλαιο είναι το άτομο i , τόσο υψηλότερος είναι ο ιδανικός του φορολογικός συντελεστής.

Τώρα είμαστε σε θέση να μελετήσουμε την ενδιαφέρουσα περίπτωση του ιδανικού φόρου ενός ατόμου, που το εισόδημά του προέρχεται πλήρως και αποκλειστικά από το κεφαλαιακό του απόθεμα. Το άτομο αυτό το ονομάζουμε καθαρό καπιταλιστή και ισχύει για την περίπτωση του $\sigma^k = 0$, όπου το k δείχνει ακριβώς την ταυτότητα του ατόμου αυτού που δεν λαμβάνει εισόδημα από εργασία. Χρησιμοποιώντας την εξίσωση (15) μπορούμε να εξάγουμε τον ιδανικό του φορολογικό συντελεστή ως εξής :

$$\tau^k \left\{ 1 - aA(1-a)(\tau^k)^{-\alpha} \right\} = p(1-\alpha)\theta^k(\tau^k)$$

όπου:

$$\theta^k(\tau^k) = \frac{w(\tau^k)\sigma^k}{[w(\tau^k)\sigma^k + p]}$$

Άρα:

$$\tau^k \left\{ 1 - aA(1-a)(\tau^k)^{-\alpha} \right\} = 0$$

$$\Rightarrow \tau^k - \alpha A(1-\alpha)(\tau^k)^{1-\alpha} = 0$$

$$\Rightarrow \tau^k = \alpha A(1-\alpha)(\tau^k)^{1-\alpha}$$

$$\Rightarrow (\tau^k)^{\alpha} = aA(1-a)$$

$$\Rightarrow \tau^k = [\alpha A(1-\alpha)]^{1/\alpha} = \tau^* \quad (17)$$

Αναλογιζόμενοι το ρόλο των δημοσίων υπηρεσιών στην συνολική συνάρτηση παραγωγής, δεν πρέπει να αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι ο καθαρός καπιταλιστής επιθυμεί ένα θετικό φορολογικό συντελεστή. Επιπλέον, όπως η εξίσωση (17) δείχνει, ο ιδανικός φορολογικός συντελεστής του καπιταλιστή, είναι ακριβώς ο ίδιος με αυτόν που μεγιστοποιεί τον ρυθμό της οικονομικής μεγέθυνσης.

Από την στιγμή που το τ^i αυξάνει με αυξανόμενο το σ^i , ένα άμεσο συμπέρασμα είναι ότι ένα άτομο με κάποιο εισόδημα από εργασία (δηλαδή με $\sigma^i > 0$), όσο μικρό και αν είναι αυτό, προτιμά ένα φορολογικό συντελεστή που υπερβαίνει το τ^* και ένα ρυθμό μεγέθυνσης κάτω του μέγιστου $\gamma(\tau^*)$. Στην περίπτωση που ο πλούτος κατανεμόταν ίσα σε όλα τα άτομα, το αντιπροσωπευτικό άτομο (με $\sigma^i = 1$)⁵ θα προτιμούσε $\tau^i > \tau^*$. Συνεπώς, μια κυβέρνηση που θα μεγιστοποιούσε την ευημερία του αντιπροσωπευτικού ατόμου δεν θα μεγιστοποιούσε τον ρυθμό της μεγέθυνσης. Έτσι, στο μοντέλο μας η μεγέθυνση και η ευημερία δεν ταυτίζονται.

Τα παραπάνω αποτελέσματα μπορούν να αναλυθούν καλύτερα μέσα από την διάκριση των επιδράσεων της φορολογικής πολιτικής, σε επίδραση στην μεγέθυνση και επίδραση στο επίπεδο. Κατά την διάρκεια του άριστου καταναλωτικού μονοπατιού ένας καθαρός καπιταλιστής (με $\sigma^i = 0$), καταναλώνει μια σταθερή ποσότητα του κεφαλαιακού του αποθέματος (δοσμένης από το pk^i)και το στιγμιαίο επίπεδο της κατανάλωσης του είναι ανεξάρτητο του τ όπως φαίνεται από την (13).Η μεγιστοποίηση της αξίας της καταναλωτικής του ροής γίνεται με την επιλογή του τ που μεγιστοποιεί τον ρυθμό συστώρευσης του κεφαλαίου. Για οποιοδήποτε άλλο άτομο, το στιγμιαίο επίπεδο της κατανάλωσης εμπεριέχει ένα στοιχείο εργασιακού

⁵ Σε μια κοινωνία πλήρους ισότητας στα σχετικά αποθέματα των παραγωγικών συντελεστών των ατόμων θα ισχύουν τα εξής :

Σε κάθε άτομο αντιστοιχεί το ίδιο κεφάλαιο σε σχέση με το συνολικό, δηλαδή $k^i = \frac{k}{n}$ (όπου n ο συνολικός αριθμός των ατόμων)

Επίσης, το συνολικό απόθεμα εργασίας θα ισούται με το άθροισμα των ατομικών αποθεμάτων εργασίας δηλαδή $l = nl^i$

Άρα, στην απόλυτα εξισωμένη κοινωνία θα ισχύει ότι :

$$\sigma^i = \frac{\frac{l^i}{k^i}}{\frac{l}{k}} = \frac{\frac{l^i}{nk^i}}{\frac{1}{n}} = \frac{n}{1} = 1$$

για όλα τα i άτομα.

εισοδήματος (το $w(\tau)\sigma^i k^i$) όπως φαίνεται από την (13). Οποτεδήποτε $\tau > \tau^*$, μια αύξηση στη φορολογία έχει δύο διακριτές επιδράσεις. Πρώτον, αυξάνει το επίπεδο της κατανάλωσης όλων των ατόμων που λαμβάνουν εισόδημα από εργασία και δεύτερον μειώνει τον ρυθμό μεγέθυνσης του συνολικού εισοδήματος (και των πραγματικών μισθών) και της κατανάλωσης.

Ξεκινώντας από μια κατάσταση όπου μια κυβέρνηση επιλέγει εκείνο τον φορολογικό συντελεστή που μεγιστοποιεί την οικονομική μεγέθυνση τ^* παρατηρούμε ότι : μια μικρή περαιτέρω αύξηση του τ θα έχει μόνο μιας δεύτερης τάξης επίδραση στην συσσώρευση (αφού η μεγέθυνση ήταν ήδη στο μέγιστο) και έτσι μόνο μιας δεύτερης τάξης επίδραση στον ρυθμό μεγέθυνσης της κατανάλωσης. Άλλα θα έχει μια πρώτης τάξης θετική επίδραση στο στιγμαίο επίπεδο κατανάλωσης, όλων των ατόμων που λαμβάνουν εισόδημα από εργασία. Επομένως, το συνολικό αποτέλεσμα θα είναι ευεργετικό για όλα τα άτομα, εκτός των καθαρών καπιταλιστών. Ακόμη, όσο μεγαλύτερο είναι το μερίδιο του εργασιακού εισοδήματος ενός ατόμου, τόσο πιο σημαντική είναι η επίδραση επιπέδου και τόσο πιο υψηλός είναι ο ιδανικός του φορολογικός συντελεστής.

2.5 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ ΥΠΟ ΤΗΝ ΙΣΧΥ ΤΟΥ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΑ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑΣ

Στο σημείο αυτό μπορούμε να εφαρμόσουμε το θεώρημα του διάμεσου ψηφοφόρου για να εξετάσουμε την πολιτική επιλογή του φόρου και τον τρόπο που αυτή επηρεάζεται από την εισοδηματική κατανομή. Το θεώρημα του διάμεσου ψηφοφόρου μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωσή μας λόγω του ότι έχουμε απλό πλειοψηφικό κανόνα, η ψηφοφορία λαμβάνει χώρα για ένα και μοναδικό θέμα, οι προτιμήσεις είναι μονοκόρυφες και υπάρχει μια μονοτονική σχέση μεταξύ των ιδανικών πολιτικών των ψηφοφόρων και των αποθεμάτων τους σε παραγωγικούς συντελεστές. Επιπλέον, λόγω του ότι οι πολιτικές προτιμήσεις των ψηφοφόρων είναι διαχρονικά σταθερές και η κατανομή των συντελεστών επίσης σταθερή στον χρόνο, δεν παίζει ρόλο το εάν η ψηφοφορία διεξάγεται μια φορά ή αυτή επαναλαμβάνεται κάθε περίοδο. Από την (15) μπορούμε να συνάγουμε ότι ο φορολογικός συντελεστής

τ^m που επιλέγεται με βάση τον πλειοψηφικό κανόνα, καθορίζεται από την παρακάτω εξίσωση όπου σ^m είναι το σχετικό απόθεμα συντελεστών του διάμεσου ψηφοφόρου :

$$\tau^m \left\{ 1 - aA(1-a)(\tau^m)^{-\alpha} \right\} = p(1-\alpha)\theta^m(\tau^m) \quad (18)$$

όπου:

$$\theta^m(\tau^m) = \frac{w(\tau^m)\sigma^m}{w(\tau^m)\sigma^m + p}$$

Υπό τον πλειοψηφικό κανόνα ψηφοφορίας, η πολιτική ισορροπία οδηγεί σε ένα φορολογικό συντελεστή που είναι ο ιδανικός για τον διάμεσο ψηφοφόρο και έχει δείκτη το m.

Η εξίσωση (18) καθορίζει την σχέση μεταξύ της κατανομής των παραγωγικών συντελεστών (και άρα του εισοδήματος και του πλούτου) με τον ρυθμό μεγέθυνσης. Σε μια απόλυτα εξισωμένη κοινωνία κάθε άτομο έχει το ίδιο σχετικό απόθεμα παραγωγικών συντελεστών , δηλαδή $\sigma^m = \sigma^1 = 1$ για όλα τα i. Στον πραγματικό κόσμο το μερίδιο σ^m του διάμεσου ατόμου είναι πάνω από αυτού του μέσου, δηλαδή $\sigma^m-1>0$. Επιπλέον, όσο μεγαλύτερη είναι η ανισότητα, τόσο μεγαλύτερη πιθανότητα είναι η διαφορά του διάμεσου από το μέσο σε σχετικό απόθεμα άτομο. Έτσι μπορούμε να χειριστούμε το (σ^m-1) ως ένα δείκτη της ανισότητας σε μια κοινωνία, λόγω του ότι δείχνει το πόσο κάτω του μέσου ατόμου βρίσκεται το μερίδιο του διάμεσου ατόμου όσο αναφορά την ιδιοκτησία σε κεφάλαιο.

Στο μοντέλο μας, η κατανομή των παραγωγικών συντελεστών συνδέεται άμεσα με την κατανομή του εισοδήματος. Έτσι μας δίνεται η δυνατότητα να εξετάσουμε την επίδραση της εισοδηματικής ανισότητας πάνω στην μεγέθυνση. Με βάση την (8) και αναδιατάσσοντας την έχουμε :

$$\begin{aligned} y^i &= w(\tau)kl^i + [r(\tau) - \tau]k^i \\ \Rightarrow y^i &= w(\tau)kl^i + [r(\tau) - \tau] \frac{k^i}{l^i k} l^i k \\ \Rightarrow y^i &= \left[w(\tau) + (r(\tau) - \tau) \frac{1}{\sigma^i} \right] l^i k \end{aligned}$$

$$\text{διότι } \frac{1}{\sigma^i} = \frac{k^i}{l^i k}.$$

Λόγω του ότι η εργασία στο μοντέλο μας είναι μόνο η ανειδίκευτη εργασία, είναι λογικό όλα τα α' άτομα να έχουν ένα κοινό l^i (π.χ. 24 ώρες). Έτσι, το γ' συνδέεται αντίστροφα με το σ^i . Συνεπώς, όσο μεγαλύτερη είναι η απόσταση μεταξύ του σ^m από την μονάδα, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η απόσταση μεταξύ του διάμεσου εισοδήματος από το μέσο εισόδημα. Για τον λόγο αυτό, η εξίσωση (18) μας οδηγεί στο εξής συμπέρασμα :

Όσο υψηλότερο είναι το σ^m από την μονάδα, τόσο χαμηλότερος είναι ο ρυθμός της οικονομικής μεγέθυνσης. Με άλλα λόγια, όσο μεγαλύτερη είναι η ανισότητα στην κατανομή του εισοδήματος και του πλούτου, τόσο χαμηλότερος είναι ο ρυθμός μεγέθυνσης μιας οικονομίας.

Εάν θέλουμε η μεγέθυνση να είναι όσο το δυνατόν υψηλότερη, χρειαζόμαστε ο διάμεσος ψηφοφόρος να διαθέτει όσο το δυνατόν υψηλότερο κεφάλαιο και να διαθέτει όσο το δυνατόν υψηλότερο εισόδημα. Όταν μια μερίδα των ψηφοφόρων είναι αποκομμένη από τους συσσωρεύσιμους πόρους μιας οικονομίας, είναι λογικό να επιθυμεί να επιβληθεί φόρος σε αυτούς τους πόρους και επομένως να ανακοπεί ο ρυθμός μεγέθυνσης.

Στο μοντέλο μας, είναι αδύνατο ο πλειοψηφικός κανόνας επιλογής να οδηγήσει στο μέγιστο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης. Ο μέγιστος ρυθμός μεγέθυνσης θα επιτυγχανόταν μόνο εάν ο διάμεσος ψηφοφόρος δεν είχε καθόλου να λαμβάνει εισόδημα από εργασία, κάτι που είναι δύσκολο να συμβεί στην πραγματικότητα.

Τέλος, θα πρέπει να λεχθεί, ότι αν και τα αποτελέσματα του μοντέλου μας έχουν ισχυρότερη εφαρμογή σε δημοκρατικά καθεστώτα (όπου η πολιτική επιλογή επηρεάζεται από την ψηφοφορία, τα αποτελέσματα είναι εφαρμόσιμα (ίσως με λιγότερη ισχύ) ακόμα και σε δικτατορικά καθεστώτα καθώς ακόμη και ένας δικτάτορας δεν μπορεί να αγνοεί τις κοινωνικές απαιτήσεις έχοντας τον φόβο της ανατροπής.

Το μοντέλο μας, δεν υπονοεί καμία συσχέτιση μεταξύ του τύπου του πολιτικού συστήματος και της μεγέθυνσης για δύο λόγους. Πρώτον, όπως αναφέρθηκε στην παραπάνω παράγραφο, η πολιτική πίεση για αναδιανεμητικά μέτρα

μπορεί να βρει διέξοδο όχι μόνο στις δημοκρατίες αλλά και στις δικτατορίες. Δεύτερον, η βαρύτητα που θα διθεί στο θέμα της μεγέθυνσης από μια δικτατορία βασίζεται στην φύση του καθεστώτος και στις προτιμήσεις του. Ένα τεχνοκρατικό καθεστώς, θα ελαχιστοποιούσε την αναδιανομή και θα μεγιστοποιούσε την μεγέθυνση, ενώ ένα δημοφιλέστερο καθεστώς, θα έπραττε το αντίθετο. Ετσι, το μοντέλο μας, δεν προβλέπει μια συστηματική διαφορά στους μέσους ρυθμούς μεγέθυνσης των δημοκρατιών με αυτών των δικτατοριών.

3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία έγινε μια απόπειρα προσέγγισης και ανάλυσης της σχέσης που συνδέει την εισοδηματική ανισότητα με την οικονομική μεγέθυνση. Μέχρι πρόσφατα, οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούσαν στο ότι η εισοδηματική ανισότητα, συμβάλει ουσιαστικά στην αύξηση του ρυθμού συσσώρευσης του κεφαλαίου και έτσι στην επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης μιας οικονομίας. Συνεπώς, κατέληγαν σε μια βασική ανταλλακτική σχέση μεταξύ οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής δικαιοσύνης (εισοδηματικής ισότητας). Σύμφωνα όμως με την πλειοψηφία των τελευταίων εμπειρικών μελετών (που διεξήχθησαν κυρίως μετά το 1990) η σχέση που συνδέει την εισοδηματική ανισότητα και την οικονομική μεγέθυνση συμπεραίνεται αρνητική θέτοντας σε αμφισβήτηση την παραδοσιακή οπτική.

Εάν και οι περισσότερες από τις θεωρίες που αναφέρθηκαν στην εργασία αυτή προβλέπουν μια αρνητική σχέση μεταξύ εισοδηματικής ανισότητας και οικονομικής μεγέθυνσης, το συγκεκριμένο κανάλι μέσω του οποίου ο ρυθμός της μεγέθυνσης επηρεάζεται από την ανισότητα διαφέρει ανάλογα με την ακολουθούμενη θεωρία. Έτσι, η ανισότητα μπορεί να συνδέεται όπως είδαμε αρνητικά με την μεγέθυνση για τους εξής λόγους :

Πρώτον, η υψηλότερη ανισότητα οδηγεί σε μεγαλύτερη αναδιανομή, η οποία με την σειρά μειώνει την μεγέθυνση (δημοσιονομική προσέγγιση). Δεύτερον, η υψηλότερη ανισότητα οδηγεί σε μειωμένη επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο εάν οι αγορές κεφαλαίου είναι ατελείς και έτσι σε μειωμένη μεγέθυνση (προσέγγιση των ατελών αγορών κεφαλαίου). Τρίτον, η υψηλότερη ανισότητα εισάγει πολιτική ή κοινωνική αστάθεια, ζημιογόνα για την μεγέθυνση (προσέγγιση της κοινωνικοπολιτικής αστάθειας). Τέταρτον, η υψηλότερη ανισότητα αυξάνει τους ρυθμούς γονιμότητας, μειώνει την συνολική επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο και έτσι επηρεάζει αρνητικά την μεγέθυνση (προσέγγιση της γονιμότητας). Έτσι, αν και το κεντρικό συμπέρασμα, που αφορά την ύπαρξη αρνητικής σχέσης μεταξύ ανισότητας και μεγέθυνσης, εξάγεται από όλες τις παραπάνω θεωρίες, ο βαθμός διαφοροποίησής τους είναι σημαντικός στον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιείται η αρνητική αυτή σχέση. Έτσι για παράδειγμα, σύμφωνα με την δημοσιονομική προσέγγιση η ανισότητα επηρεάζει θετικά την φορολόγηση και την αναδιανομή, και

η αναδιανομή μειώνει την μεγέθυνση. Αντίθετα, σύμφωνα με την προσέγγιση των ατελών αγορών κεφαλαίου, λόγω της ύπαρξης πιστοληπτικών περιορισμών ενεργοποιούνται τα προωθητικά αποτελέσματα στην μεγέθυνση των αναδιανεμητικών πολιτικών. Λόγω του ότι κάθε θεωρητική προσέγγιση επικαλείται τα δικά της εμπειρικά στοιχεία που την επιβεβαιώνουν, η αξιολόγηση κάθε μιας θεωρίας καθίσταται δυσχερής.

Τέλος, στην παρούσα εργασία, μελετήσαμε τη σχέση μεταξύ εισοδηματικής ανισότητας και οικονομικής μεγέθυνσης, μέσα από ένα πολιτικοοικονομικό μοντέλο ενδογενούς μεγέθυνσης με ετερογένεια στα σχετικά αποθέματα των παραγωγικών συντελεστών των ατόμων. Το κεντρικό συμπέρασμα του μοντέλου είναι ότι, σε μια κοινωνία όσο υψηλότερη είναι η ανισότητα στον πλούτο και στα εισοδήματα μεταξύ των ατόμων, τόσο υψηλότερος θα είναι ο φορολογικός συντελεστής, τόσο υψηλότερη η αναδιανομή και τόσο χαμηλότερη η μεγέθυνση. Όταν ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού μιας κοινωνίας δεν έχει πρόσβαση στους συσσωρεύσιμους πόρους της οικονομίας, θα υπάρχει ισχυρή απαίτηση για αναδιανεμητικά μέτρα, ζημιογόνα για τον ρυθμό μεγέθυνσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Aghion, P and P. Howitt (1998). Endogenous growth theory (Cambridge : MIT Press)
- Alesina, Alberto, and Dani Rodrik, "Distributive Politics and Economic Growth," NBER Working Paper No.3668, 1991
- Aghion, Philippe and Jeffrey G. Williamson, "Growth,, Inequality and Globalization" Cambridge University Press 1997
- Barro, Robert, and Xavier Sala-i-Martin, "Public Finance in The Theory of Economic Growth," unpublished manuscript, 1990
- Benhabib, Jess, and Aldo Rustichini, "Social Conflict, Growth and Income Distribution," unpublished manuscript, 1991.
- Bertola, Giuseppe, "Factor Shares, Saving Propensities, and Endogenous Growth," *American Economic Review*, LXXXIII (December 1993),1184-98.
- Clarke, George R. G., "More Evidence on Income Distribution and Growth," University of Rochester, unpublished paper, June 1993.
- Corneo,G and O. Jeanne (1998) Social organization, Status, and savings behaviour, *Journal of Public economics* 70, 37-51
- Fields, Gary, *Poverty, Inequality and Development* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1980).
- Galor, Oded, and Joseph Zeira, "Income Distribution and Macroeconomics," *Review o{Economic Studies*, LX (January 1993), 35-52.
- Grossman Volker Inequality, Economic growth and technological change. Physica-Verlang Heiderberg New York 2001
- Lecallion, Jack, Felix Paukert, Christian Morrison, and Dimitri Gemiolis, "Income Distribution and Economic Development; Analytical Survey" (Geneva: International Labor Office, 1984).
- Kuznets, Simon, "Economic Growth and Income Inequality, " *American Economic Review*, XLV (1955), 1-28,
- Perotti, Roberto, "Income Distribution, Politics, and Growth," *American Economic Review Papers and Proceedings*, XXXII (Ma 992 311-16.
- -,"Political Equilibrium Income Distribution and Growth," *Review of Economic Studies*, LX (October 1993), 755-76

- Persson, Torsten, and Guido Tabellini, "Is Inequality Harmful for Growth? Theory and Evidence," unpublished paper, May 1991.
- Rodrik, Dani, "Redistributive Taxation without Excess Burden," *Economics & Politics*, V (March 1993), 53-60.
- Romer, Paul M., "Increasing Returns and Long-Run Growth," , *Journal of Political Economy*, XCIV (1986),1002-37.
- Romer, Thomas, "Individual Welfare, Majority Voting, and the Properties of a Linear Income Tax," , *Journal of Public Economics*, XIV (1975), 163-85
- World Bank, *World Development Report, 1990* {Washington, DC: The World Bank,1990}.

1402

